

איש השנה תשכ"ב

נות חדשות התחספו למישפתח העמים — ביניהן מדינות אשר מעטים ידעו אף את שמותיהן לפני שנה, כמו רי" ארדה ואורונדי. פצצות מימן התפוצצו בחלל החיצון ומתחת לפני האדמה: גליהטלבויה הישרים הקיפו את העולם העגול, בעזרת לווין חדש.

אולם המאורע האחר, אשר כגללו תיחרט שנת תשכ"ב בזכרון הדורות, אירע ברגע בו נפגשו שתי החלליות בחלל. רק 75 קילומטר רים הפרדו ביניהן — כאורך הכביש בין תל-אביב וירושלים.

היה זה מאורע שלא נפל בחשיבותו העילאית משיגור הספיטניק הראשון, ומסירתו ההיסטורית של הקולומבוס החללי, יורי גאגארין. יתכן אף שהיה חשוב יותר. כי פרי זה של הגאון האנושי הכיח שנוצח המיכשול העיקרי בדרך לכיבוש החלל — הקושי בהפגשת אנשים לשם מיב-צעים גדולים ביקום.

בעלי הדמיון העשיר — שהם האנשים המציאותיים היחי-דים במאה העשרים — יכלו עתה לחשב, במידה רבה של דיוק, מתי תנחת החללית הראשונה על הירח, מה יהיו השלבים הבאים בדרך אל כוכב הלכת נוגה. אך גם בתקר-פת תאומי-החלל היתה המחשבה הראשונה מוקדשת לגורלו של כוכבי-הלכת ששמו ארץ.

סיסת צמד החללנים הוסיפה — קודם כל ומעל לכל — מימד חדש למלחמה העתיקה על כדור-הארץ עצמו. היא בישרה תקופה בה תהיה השיטה של חורבן הירושלמי מיו-שנת כמו המצור של טיטוס על ירושלים. היא קירבה את היום בו ישלוט בעולם מי שישלוט בחלל — כשם שלפני מאה שנה שלט בעולם מי ששלט באוקיינוס. אז שרו ה-אנגלים: "שלטי בריטניה, שלטי בנלים..." עתה מבקשות שתי מעצמות לשלוט במרחב החלל.

התחלל של מחר יבוא במקום נושאת-המטוסים של את-מול. בתחנת-חלל זו יהיו ופעלו בני-אדם, יעקבו אחרי כל תנועה חשודה על-פני כדור-הארץ. בעזרת מכשירים אוטו-

ציר מרצון העיף מבט מבעד לאשנב הקסן. הרחק מתחת ראה ים כחול וקרי-החוף של יבשת. בפעם ה-ראשונה בחייו ראה את הארץ שהלהיכה את דמיון אבותיו במשך דורות רבים.

אולי התנהלה אישם השיחה הבאה:
"האלו נשריזה, האלו נשריזה. כאן בז. איזה חוף זה שם למטה, משמאל?"
"האלו בז, האלו בז. כאן נשריזה. אני חושב שזאת פלשתינה."

אולי לא עניינה אותה רצועת-החוף חומה את המשקיף הצעיר. היא דמתה לכל רצועת-חוף אחרת. אי-אפשר היה להתבונן בנחת בארץ קטנטונה, שכל שטחה כמה אלפי קילומטרים מרובעים, כאשר יבשות שלמות עוברות ביעף, במהירות של דקות.

יתכן כי הצעיר השתחרר עבר על פני אותה ארץ מבלי להביט בה, וכי היה עסוק בבדיקת מערכות המכשירים שלפניו. אולי שר, אותו רגע, שיר בעל מגנינה סלאבית:
"אמיינה אחי, / כי היום בא יבוא / שיירות כלי-סילון / יטיעונו בייקום!"

בשבילי העפר / של כוכבים רחוקים / נשאר עקי-בותינו..."

כובשים רבים ראו את ארץ-ישראל כששירה בפהם — יהושע בן-נון ואלכסנדר מוקדון, הכליף עומר וגודפרי ה-צלכן. אולם איש לא ראה את הארץ מאיתה נזית כמו רב-סון אנדריאן ניקולאייב וסגן-אלוף פאול פופר בייק, תאומי-החלל, שעברו על פניה כמה פעמים בטיסתם ההיסטורית בחודש אב, תשכ"ב — טיסה בה הקיפו את כדור-הארץ 64 ו-48 פעם, עברו 2495 אלף ו-1860 אלף קילומטרים, באותו זמן שכדור-הארץ עצמו התקדם 9600 אלף קילומטרים במסלולו סביב השמש.

מאורעות רבים שינו את פני העולם בשנת תשכ"ב. **באלג'יריה** הסתיימה מלחמת-השיחרור המרה ביותר של הדור, והחלו חבלי-העצמאות של האימה החדשה. מדי-

מטיים יגלו טילים עוינים בשעת המראתם, ישימדו אותם תוך דקות, הרחק מייעדם. ואילו הם עצמם יוכלו לפגוע, מן התחלל, בכל נקודה בעולם, כשם שילד על גג של בית יכול לפגוע ברוגאטקה בעוברי-אופניים ברחוב.

ל א מיקרה הוא כי כל המהפכה האדירה הזאת עניינה את האזרח הישראלי אך במעט. הוא חש בלבו כי אין ביכולתו להשפיע על התפתחות זו, או להפיק ממנה תועלת.

פעם צפו אבותיו במאבקי-איתנים בין מצרים ואשורים, בין רומאים לפרתים, וידעו כי קטונו מלהשפיע על התנג-שות הצבאית המשוריינים. אך חוסר-האונים של האזרח הישראלי בתשכ"ב בולט עד אין שיעור יותר.

כי זאת אחת התוצאות של התפתחות הי טכניקה: הגדולים נעשים גדולים יותר, הקט-נים נעשים קטנים יותר. מרכזי-הכוח רחוקים מדי, הפער גדול מדי.

אולי זאת אחת הסיבות לכך שישראל היתה בשנת תש-כ"ב פרובינציאלית יותר מאשר אי-פעם. היא היתה שקועה כל כולה בבעיותיה שלה. לזרים נידמה, לא פעם, כי בבואם לישראל, לא עברו רק מיבשת ליבשת, אלא גם מתקופה לתקופה. המרחק מגניוריק לתל-אביב הוא המרחק בין עידן הירח לעידן המדינה הלאומית של ראשית המאה.

ל א רק הפער בגודל ובקוצמה גרם לכך. אל הסיבות החיצוניות נוספה סיבה פנימית.

בכל העולם קיים מירון גואש בין המהפכה הטכנית לבין המושגים המקובלים. תפיסות החברה והפרט אינם יכולים להדביק את המציאות ולהתקדם באותה מהירות כמו מעשי המדענים. ניקולאייב ופופוביץ' יכולים לשר על כוכבים רחוקים ועל שיירות של חלליות ביקום — אולם גם השקפת-עולמם שלהם עצמם אינה אלא פרי חינוכם בידי הורים, מורים ותועמלנים, בני תקופה אחרת.

על כן צולעת ההתפתחות המוסרית, המדינית והחברתית של המין האנושי בהרבה אחרי יכולתה המעשית. יושבי כוכבי-הלכת ארץ יכולים לכבוש את המאדים — אבל עדיין לא השכילו לכונן מיסטר עולמי מינימאלי. אומנם, העולם התקדם בשנת תשכ"ב. אירופה המערבית צעדה קדימה בדרך לאיחודה והפיכתה למעצמה עולמית שלישית. האו"ם מתקרב למעמד של פורום עולמי כללי. אולם גם זהו פיגור של דור אחד לפחות.

ואילו בישראל המור הפיגור יותר עד ללא השוואה. כי ישראל אינה מדינה קטנה בלבד — היא גם מדינה מנותקת, החיה במצור, ש-אינה קשורה לשום מרחב גיאוגרפי ופוליטי, ושיצרה לה תחליף מדומה בצורת מרחב יהודי עולמי.

חומות הגיטו העניקו ליושביו תמיד בטחון כוזב — ה-בטחון הטמון בשמירה על מסורת קפואה, תוך התעלמות מן הנעשה מחוץ לחומות. החומות המקיפות את ישראל משמשות מטרה דומה. לאזרח הישראלי נידמה כי העולם עומד דום, וכי על כן גם הוא עצמו יכול לדשדש במקומו. **אולם ההיסטוריה דומה למדרגות ניידות יורדות. מי שעומד במקומו — יורד. כדי להי-שאר במקום, יש לצעוד. כדי לעלות, יש לרוץ.** שנת תשכ"ב — כשמה כן היתה, לגבי ישראל. המדינה שכבה, שקועה בבעיותיה, והיא לא הרגישה כי השיירה האנושית הגדולה עוברת על פניה.

★ ★ ★

זלם האדם הישראלי אינו אדם סטאטי. להיפך, הוא אחד הטיפוסים הדינאמיים ביותר בעולם. בפרוס תשכ"ג היתה השאלה הגדולה: איך להתניע את המדינה, איך לשחרר את כוחותיה הדינאמיים הכבולים? המדינה זקוקה למושגים חדשים, לתפיסות חדשות, ה-תואמים את רוחו של עידן חדש. גרמנים וצרפתים קברו איבה של אלף שנים, ויצאו יחדיו לדרך חדשה. אנשי פלין ואי-אהאס, ששחטו איש את רעהו במשך שנים נראות, נועדו יחדיו וסילקו את המיכשולים מדרך ההתקדמות. ברי-טניה שמה קץ להתבודדות של מאות בשנים, היפנתה את גבה לעברה המפואר, החליטה לחזור ליבשת אירופה. עמים משתנים, מדינות משתנות. האם אין ישראל ה-חדשה, קיצרת-ההיסטוריה, מסוגלת לכך?

שנת תשכ"ב לא היו סימנים רבים לכך. איש-השנה לא היה ניקולאייב הרוסי, גם לא ניקולאייב הישראלי חדש. שום מביצע נועז לא העלה את המדינה לרמה חדשה. המדינה ובניה היו עטוקים בבעיות אחרות לגמרי.

יתכן שאין זאת תופעה כה שלילית, כפי שנידמה. יתכן כי המאבקים והבעיות שהעסיקו את הישראלי בשנת תש-כ"ב, למרות אופיים הפרובינציאלי והמפגר, היו בכל זאת בעלי חשיבות מכרעת.

יתכן כי יש לכבוש את החלל הפנימי, לפני שאפשר לצאת לכיבוש החלל החיצוני. יתכן כי המאבק על דמות המדינה קודם לכל מיצי-עד לאימו מהודש. המאבק הזה — הוא שנתן לתשכ"ב את איש-השנה שלה.

